

NOVELIRANI POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Dr. sc. Mihajlo Dika, redoviti profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 347.919.3
Ur.: 9 veljače 2009.
Pr.: 18. veljače 2009.
Izvorni znanstveni članak

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. (Novele) radikalno je reformiran postupak u sporovima male vrijednosti. Izmjene se u prvom redu tiču razdvajanja prvostupanjskog postupka na dva osnovna stadija, na tzv. prethodni postupak i stadij glavne rasprave, ali i propisivanjem obvezatnog održavanja prvog ročišta koje u pravilu ima funkciju pripremnog ročišta. Te su izmjene praćene ograničenjem mogućnosti iznošenja novota, ali i modifikacija predmeta spora i odlučivanja do zaključenja prethodnog postupka. Novelom je po prvi put u sporovima male vrijednosti dopušteno izjavljivanja revizije, doduše samo, tzv. izvanredne revizije kao pravnog sredstva nužnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti građana u tim sporovima. U radu se nastoji sustavno izložiti novo uređenje postupka u sporovima male vrijednosti, pri čemu se posebno razrađuju izvori pravnih osnova instituta, određuje pojam tih sporova, utvrđuju njegove kompetencijske osobenosti, analizira struktura i organizacija prethodnog postupka i postupka tijekom stadija glavne rasprave, obrađuju specifičnosti žalbe i novouvedene revizije, ali i ponavljanja postupka te ovršnosti odluka donijetih u tom postupku. Značajna je pozornost poklonjena i implikacijama koje novouvedeno ograničenje mogućnosti iznošenja novota ima za određivanje momenata na koji se odnosi pravomoćnost sudske odluke. Zaključno se nastoji sumarno usporediti reformirano uređenje malične procedure s uređenjem, tzv. europskog postupka u sporovima male vrijednosti prema Uredbi (EZ) br. 861/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. te iz takve komparacije izvesti neke pouke o mogućim intervencijama de lege ferenda.

Ključne riječi: postupak u sporovima male vrijednosti, prethodni postupak, glavna rasprava.

1. Uvod

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku¹ iz 2008.² (Novela 2008.; ZIDZPP 08) radikalno je reformiran postupak u sporovima male vrijednosti. Samo određenje pojma tih sporova ostalo je, međutim, neizmijenjeno – izmijenjeni su tek vrijednosni kriteriji za njihovo utvrđivanje. *Ratio* obavljenih intervencija treba tražiti u nastojanju da se procedura u sporovima male vrijednosti ubrza i učini efikasnijom i koncentriranijom. To se, najprije, pokušalo postići razdvajanjem prvostupanjskog postupka na dvije funkcionalno posebne cjeline – na stadij prethodnog postupka tijekom kojega se priprema glavna rasprava utvrđivanjem procesnog materijala koji će trebati prikupiti i raspraviti tijekom drugog stadija, stadija glavne rasprave, a zatim ograničavanjem mogućnosti iznošenja novota i s time povezanim promjenama u određivanju predmeta spora i odlučivanja, ali i ograničavanjem ovlaštenja suda da slobodno uređuje dinamiku i redosljed u obavljanju pojedinih radnji. U tom bi se smislu moglo reći da je povećana i opća sumarnost toga postupka. S druge je strane, uvođenjem i mogućnosti izjavljivanja, tzv. izvanredne revizije u sporovima male vrijednosti bitno unaprijeđena jedinstvena primjena prava i zaštita ravnopravnosti građana u tim sporovima.

Neke su od intervencija svoju inspiraciju, iako u ograničenoj mjeri, pronašle i u inovacijama koje su unijete u alimentacijsku proceduru Novelom Obiteljskog zakona iz 2007.³ Ipak, prigodom noveliranja malične procedure odustalo se od radikalnog preuzimanja rješenja uvedenih u toj proceduri.

U ovom će se radu pokušati dati relativno cjeloviti pregled uređenja procedure u sporovima male vrijednosti, pri čemu će se posebno nastojati naglasiti značenje novina koje su unesene Novelom 2008., s posebnim osvrtom na mogućnost i opravdanost njihove (eventualno parcijalne) generalizacije.

2. Zakonske osnove uređenja postupka

Specifičnosti postupka u tzv. sporovima male vrijednosti (bagatelnom, maličnom postupku) uređene su odredbama glave tridesete ZPP-a. Tim su odredbama ti sporovi definirani u pozitivnom (458., 460.)⁴ i negativnom smislu

¹ Zakon o parničnom postupku, NN 26/91., 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 84/08., 123/08.; ZPP.

² NN 84/08., 123/08.

³ Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona (NN 107/07.; Novela ObZ 07.)

⁴ U ovom radu odredbe pojedinih zakona označavat će se navođenjem broja članka, stavka odvojenog kosom crtom od broja članka, te točke, odvojene od broja članka ili stavka točkom. Više će stavaka ili točaka istoga članka ili stavka međusobno biti odvojeno zarezom. Crtica između brojeva dva članka ili stavaka koristit će se radi označavanja da se sve odredbe između tih brojeva odnose na tekst ispred njih. Brojevi odredaba bez naznake kratice propisa odnosit će se na odredbe ZPP-a. Za označavanje odredaba drugih propisa koristit će se uz broj odredbe i njihove kratice, koje će biti definirane u tekstu.

(459.), određeni su sudovi pred kojima se mogu rješavati (461.) te su utvrđene specifičnosti procedure po kojoj se rješavaju (prvostupanjske – 461.a – 467., i u povodu pravnih lijekova – 462., 466., 467.). Pojam sporova male vrijednosti u postupku pred trgovačkim sudovima impostiran je odredbama članka 502. ZPP.

Dopunski izvori procedure u sporovima male vrijednosti utvrđeni su dvojako. Prvi način određivanja tih izvora tiče se sporova koji se ne rješavaju pred trgovačkim sudovima, drugi sporova koji se rješavaju pred tim sudovima.

Ako za postupak u sporovima male vrijednosti, koji se ne rješavaju pred trgovačkim sudovima nisu izrijekom utvrđena posebna pravila, primjenjuju se izravno, dakle ne tek na odgovarajući način, ostale odredbe ZPP-a (*arg. ex* 457/1.),⁵ osim onih koje se tiču postupka pred trgovačkim sudovima (*arg. ex* 502.). To znači da će se (u pravilu) i u sporovima male vrijednosti primjenjivati opći instituti parničnoga prava te pravila o redovnom parničnom postupku, osim u onim slučajevima za koje je izrijekom predviđeno što drugo. Ipak, u određenim se slučajevima opća pravila ne primjenjuju izravno, nego tek na odgovarajući način zato što je to tako izrijekom propisano. Tako je Novelom 2008. izrijekom naglašeno da će se u postupku u sporovima male vrijednosti, tzv. **prethodni postupak** provoditi uz **odgovarajuću primjenu** (odredaba) glave dvadesete Zakona o parničnom postupku o pripremanju glavne rasprave, ako odredbama glave tridesete nije drukčije određeno (nov. 457/2.). Novelom 2008. je, naime, prvostupanjski postupak u sporovima male vrijednosti razdvojen na dvije osnovne dionice, tzv. prethodni postupak i stadij glavne rasprave. Uvođenjem prethodnog postupka u sporovima male vrijednosti u okviru stadija pripremanja glavne rasprave rehabilitiran je podstadij pripremnog ročišta, kojemu su, ipak, dani posebno značenje i funkcija, bitno veći i drukčiji od onog što ih je imao u razdoblju prije Novele 2003.⁶ kad su se i u redovnom prvostupanjskom postupku primjenjivala pravila o tom ročištu u sporovima u kojima je sudilo vijeće. Zbog toga je i trebalo predvidjeti da će se opće odredbe o pripremanju glavne rasprave u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivati tek na odgovarajući način. Postoje, međutim, i situacije u kojima se neki opći instituti mogu, iako to nije izrijekom rečeno, u postupku u sporovima male vrijednosti primijeniti tek na odgovarajući način zato da bi se uskladili s posebnim izrijekom uređenim institutima toga postupka. To npr. vrijedi za institut vremenskih granica pravomoćnosti – momenta na koji se odnosi pravomoćnost presuda donesenih u postupku u sporovima male vrijednosti morat će slijediti ograničenje mogućnosti iznošenja novota u tom postupku i stoga biti vezan uz moment zaključenja prethodnog postupka, a ne glavne rasprave kao u redovnom postupku (v. *infra ad* 5.21.). Povezano s promjenama u određivanju momenta na koji se odnosi pravomoćnost sudskih odluka, u postupku u sporovima male vrijednosti, ponavljanje postupka može se tražiti samo zbog novih činjenica koje su nastale do

⁵ Odredba članka 457. stavka 1. ZPP glasi: “Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.”

⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. (NN 117/03.).

zaključenja prethodnog postupka, a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (v. *infra ad* 5.22.).

Ako za postupak u sporovima male vrijednosti, koji se rješavaju pred trgovačkim sudovima, nisu izrijekom utvrđena posebna pravila, podredno se primarno, u pravilu izravno, odnosno u određenim slučajevima na odgovarajući način primjenjuju pravila o postupku pred trgovačkim sudovima (*arg. ex* 502.), a tek sekundarno opći instituti parničnoga prava te pravila o redovnom parničnom postupku (*arg. ex* 488.).

Za izdavanje platnih naloga u sporovima male vrijednosti mjerodavna su opća pravila. Ipak, s obzirom na to da se vrijednosne granice za određivanje sporova male vrijednosti i za izdavanje, tzv. nedokumentarnog platnog naloga djelomično podudaraju (447/1., 458.), u sporovima male vrijednosti u kojima se ističe novčani kondemnatorni zahtjev, mogućnost izdavanja platnih naloga po službenoj dužnosti je bitno šira nego u redovnom postupku. Ona postoji kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelu glavnu tražbinu u novcu koja ne prelazi svotu od 5.000,00 kn (447/2.), a u sporovima iz nadležnosti trgovačkih sudova kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelu glavnu tražbinu u novcu koja ne prelazi svotu od 20.000,00 kn (447/3.). Posebna se pravila o postupku u sporovima male vrijednosti primjenjuju tek u postupku u povodu prigovora protiv platnoga naloga (*arg. ex* 460.). V. *infra ad* 3. (*in fine*)

Pravila o postupku u sporovima male vrijednosti ne primjenjuje se u sporovima koji prema kriterijima za pozitivno određenje pojma tih sporova ne spadaju u te sporove (*arg. ex* 458., 502.), a zatim u postupku o sporovima koji bi se po tim kriterijima eventualno mogli smatrati takvima, ali za koje je izrijekom propisano da se takvima ne smatraju (*arg. ex* 459.).

3. *Određenje pojma sporova male vrijednosti*

Kriteriji za određivanje pojma sporova male vrijednosti postavljeni su pozitivno i negativno.

Odredbama članka 358. ZPP utvrđena su tri pozitivna kriterija za određenje toga pojma. Prema tim kriterijima sporovima male vrijednosti smatraju se:

- (1) sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na tražbinu (“potraživanje”) u novcu koji ne prelazi svotu od 10.000,00 kn (458/1.),⁷ a u postupku pred trgovačkim sudovima od 50.000,00 kn (502.).⁸ Postavljena vrijednosna granica tiče se glavnoga zahtjeva (*arg. ex* 35.). Pod pojmom “tužbeni zahtjev koji se odnosi na potraživanje u novcu” treba razumjeti tužbeni zahtjev kojim se traži osuda tuženika na isplata novčanoga iznosa, dakle kondemnatorni novčani tužbeni zahtjev. Pritom bi se vrijednost računala prema vrijednosti glavnog zahtjeva (*arg. ex* 35.);

⁷ Do Novele 2008. taj je iznos bio 5.000,00 kn.

⁸ Novelom 2008. taj iznos nije izmijenjen.

- (2) sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na tražbinu u novcu, dakle kada nije kondemnatorni novčani tužbeni zahtjev, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje umjesto udovoljenja postavljenom zahtjevu primiti određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu od 10.000,00 kn⁹ (40/1.), (458/2.), (50.000,00 kn u postupku pred trgovačkim sudovima – 502/3.). Riječ, je zapravo, o slučaju u kojemu je tužitelj uz svoj nenovčani tužbeni zahtjev, koji mora biti kondemnatorni (*arg. ex* 40/1.,¹⁰ 327.¹¹), istaknuo tzv. procesno novčano alternativno ovlaštenje – 327.) i time stvorio posebnu osnovu za takvo utvrđivanje vrijednosti predmeta spora (40/1.).
- (3) sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi svotu od 10.000,00 kn¹² (40/2.), (458/3.), (50.000,00 kn u postupku pred trgovačkim sudovima – 502/3.).

Kad su u pitanju sporovi radi predaje pokretnine, o dispoziciji bi tužitelja, zapravo, ovisilo hoće li sporu koji je pokrenuo pridati značenje spora male vrijednosti tako što će uz kondemnatorni zahtjev istaknuti procesno alternativno ovlaštenje (40/1., 327., 458/2.) ili tako što neće istaknuti to ovlaštenje, ali će izravno odrediti vrijednost predmeta spora (40/2.). Sud bi, međutim, neovisno o tomu kako je tužitelj naznačio vrijednost predmeta spora mogao samoinicijativno ili u povodu prigovora tuženika, ako ocijeni da je tužitelj vrijednost predmeta spora očito suviše visoko ili suviše nisko naznačio, tako da se postavlja, između ostaloga, pitanje vrste postupka, najkasnije na pripremnom ročištu, ili ako ono nije održano, onda na prvom ročištu za glavnu raspravu prije nego što se tuženik upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, brzo i na prikladan način provjeriti točnost naznačene vrijednosti te rješenjem protiv kojega nije dopuštena posebna žalba odrediti vrijednost predmeta spora, pa spor koji je tužitelj označio kao spor male vrijednosti pretvoriti u spor u povodu kojega treba provesti redovni postupak i obrnuto (*arg. ex* 40/3.).

Sporovi male vrijednosti, prema navedenim pozitivnim kriterijima, bili bi sporovi u kojima su istaknuti kondemnatorni tužbeni zahtjevi (*arg. ex* 326., 461.m) određene vrste i vrijednosti predmeta spora.

Negativni kriteriji za određivanje pojma sporova male vrijednosti utvrđeni su odredbom članka 459. ZPP. Tom su odredbom, naime utvrđeni sporovi koji se nikada ne smatraju sporovima male vrijednosti, iako bi prema nekom od pozitivnih kriterija za određivanje toga pojma (458.) to mogli biti. Pored tih

⁹ Prije novele 2008. taj je iznos bio 5.000,00 kn.

¹⁰ Prema odredbi članka 40. stavka 1. ZPP, ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi naveo da pristaje umjesto udovoljenja tom zahtjevu primiti određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota.

¹¹ Prema odredbi članka 327. ZPP, ako je tužitelj u tužbi tražio da se tuženiku naloži ispunjenje neke činidbe, a istodobno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto te činidbe primiti neku drugu, sud će ako prihvati tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženik može osloboditi činidbe čije mu je ispunjenje naloženo ako ispuni tu drugu činidbu.

¹² Prije Novele 2008. taj je iznos bio 5.000,00 kn.

sporova posebnim je propisima izrijekom predviđeno da se sporovima male vrijednosti nikada ne smatraju i neki drugi sporovi.

Sporovima se male vrijednosti, dakle po kauzalnom kriteriju bez obzira na vrijednost predmeta spora ne smatraju:

- (1) sporovi o nekretninama, zapravo sporovi u kojima je istaknut kondemnatorni tužbeni zahtjev čiji je posredni predmet spora nekretnina (*arg. ex*: 40/1., 2., 448.). Sporovi o nekretninama mogu biti stvarnopravnog (npr. sporovi o vlasništvu, o stvarnim i osobnim služnostima itd. na nekretnini) ili obveznopravnog karaktera (npr. sporovi iz najamnih i zakupnih odnosa koji bi se ticali nekretnine s obzirom na koju su zasnovani; tu ne bi spadali sporovi za isplatu najamnine ili zakupnine). Sporovi o nekretninama, da nisu izrijekom isključeni, mogli bi biti sporovima male vrijednosti – u slučaju u kojem bi uz kondemnatorni tužbeni zahtjev koji se tiče nekretnine bilo istaknuto, tzv. procesno alternativno ovlaštenje (40/1., 327.) na isplatu odgovarajućeg iznosa novca (458/2.);
- (2) sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu. Sporovi radi isplate plaće i drugih novčanih tražbina na temelju ugovora o radu mogli bi, *a contrario*, imati značenje spora male vrijednosti;
- (3) sporovi zbog smetanja posjeda (438.-445.). Ti bi sporovi, da nisu izrijekom isključeni, mogli inače biti sporovi male vrijednosti prema kriterijima za pozitivno određenje tih sporova iz članka 458. stavka 2. i 3. ZPP, dakle kada bi uz kondemnatorni posesorni bilo istaknuto, tzv. procesno fakultativno ovlaštenje (458/2.), odnosno kada bi se kondemnatorni posesorni zahtjev ticao predaje pokretne stvari, a tužitelj bi kao vrijednost predmeta spora naznačio iznos po kojem bi taj spor trebao biti spor male vrijednosti (458/3.).

Sporovi o uzdržavanju se nikada ne smatraju sporovima male vrijednosti (304. ObZ).

Mogućnost kumuliranja tužbenog zahtjeva male vrijednosti i zahtjeva koji se ne bi smatrali takvima prosuđivala bi se po općim pravilima o pretpostavkama za objektivnu kumulaciju tužbenih zahtjeva. To znači da bi takva kumulacija bila dopuštena ako bi zahtjevi bili povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom. Ako ne bi bili povezani, ona ne bi bila dopuštena ako za zahtjeve, koji bi se htjeli kumulirati ne bi bila određena ista vrsta postupka (*arg. ex* 188/1.).

O sporovima male vrijednosti moglo bi se odlučivati po pravilima koje druge, npr. redovne procedure ili po pravilima o postupku pred trgovačkim sudovima, u slučajevima u kojima bi bili ispunjeni uvjeti za atrakciju procedure (34.b, 188/1.). Tako, npr. ako bi uslijed atrakcije nadležnosti za odlučivanje o sporu male vrijednosti postao stvarno nadležan trgovački sud (34.b.5., 34.b.10), tada bi se o tom sporu odlučivalo (ako ne bi bilo mjesta atrakciji koje druge procedure) po pravilima za rješavanje sporova male vrijednosti pred trgovačkim sudovima. Također, u slučaju u kojemu bi bili ispunjeni uvjeti za kumulaciju tužbenih zahtjeva, zato što bi se oni temeljili na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost bi se predmeta spora utvrđivala prema zbroju vrijednosti

pojedinih zahtjeva (37/1.). U tom slučaju moglo dogoditi da se o više kumuliranih tužbenih zahtjeva male vrijednosti odlučuje po pravilima o redovnoj ili nekog drugoj osnovnoj proceduri.

Postupak u sporovima male vrijednosti provodi se i u povodu prigovora protiv platnog naloga ako vrijednost osporenog dijela platnog naloga ne prelazi svotu od 10.000,00 kn¹³ (460.). Citiranom odredbom izrijeком je riješeno pitanje procedure po kojoj će se postupati nakon što bude podnesen prigovor protiv platnoga naloga izdan u novčanom sporu male vrijednosti. Iako to nije izrijeком propisano, treba, *argumento a cohaerentia, a completudine*, uzeti da će se taj postupak provoditi i pred trgovačkim sudovima nakon što protiv platnoga naloga izdanog u sporu, čija je vrijednost predmeta spora ispod 50.000,00 kn bude podnesen prigovor (*arg. ex* 460., 488., 502.).

Nakon podnošenja prigovora protiv platnog naloga postupak se provodi po pravilima koja su općenito predviđena za postupak nakon podnošenja toga prigovora (450.-456.), ali i uz primjenu pravila o postupku u sporovima male vrijednosti, s time da posebna pravila o postupku u povodu prigovora protiv platnoga naloga imaju funkcionalnu prednost.

4. Nadležnost i sastav suda

4.1. Nadležnost

Za određivanje interne jurisdikcije i međunarodne nadležnosti hrvatskih sudova u sporovima male vrijednosti vrijedila bi opća pravila.

Postupak u sporovima male vrijednosti provodi se pred nižim sudovima prvog stupnja, ako ZPP-om nije drugačije određeno (461.). Ova odredba vuče svoje podrijetlo iz vremena kad je stvarna nadležnost prema vrijednosnom kriteriju bila podijeljena između viših i nižih prvostupanijskih sudova određene vrste, npr. između općinskih i okružnih (danas županijskih) sudova te okružnih privrednih (danas trgovačkih) i viših privrednih (danas Visokog trgovačkog suda) sudova. Budući da u Republici Hrvatskoj stvarna nadležnost prvostupanijskih sudova nije raspodijeljena prema vrijednosnom kriteriju, za sporove male vrijednosti mogu biti stvarno nadležni samo općinski i trgovački sudovi kao prvostupanijski sudovi (*arg. ex* 34., 34.b).

Značenje odredbe po kojoj se postupak u sporovima male vrijednosti u pravilu provodi pred nižim sudovima prvog stupnja bilo bi i u tomu što se prema njoj postupak pred višim sudovima prvoga stupnja ne bi provodio po pravilima o postupku u sporovima male vrijednosti čak i kad bi oni bili stvarno nadležni za te sporove. Ti bi sudovi te sporove rješavali po pravilima o redovnom parničnom postupku ili standardnom postupku pred trgovačkim sudovima.

Mjesna bi se nadležnost u sporovima male vrijednosti utvrđivala po općim pravilima.

¹³ Prije novele 2008. taj je iznos bio 5.000,00 kn.

4.2. *Sastav suda*

U postupku u sporovima male vrijednosti sudi uvijek sudac pojedinac.

S obzirom na vrijednosno određenje sporova male vrijednosti u svim bi tim sporovima prvostupanjski postupak mogao voditi sudski savjetnik (*arg. ex* 13. ZPP). On je ovlašten objaviti i uručiti presudu zbog ogluhe (461.g/8.), ali i druge odluke u čijem je donošenju sudjelovao (120. ZS).¹⁴

U sporovima male vrijednosti o žalbi odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda (467/6.).

Za odlučivanje o reviziji u sporovima male vrijednosti vrijede opća pravila (44/3., 4.).

5. *Prethodni postupak*

5.1. *Uvod*

Prvostupanjski je postupak u sporovima male vrijednosti radikalno izmijenjen Novelom 2008. uvođenjem, tzv. prethodnog postupka te pomicanjem unaprijed granice do koje se tijekom prvostupanjskog postupka mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, ali i određivati predmet spora i raspravljanja. Te su intervencije uglavnom izvršene novim odredbama članaka 461.a do 461.m, ali i izmjenom niza drugih odredaba.

Kao što je već rečeno, nakon Novele 2008. u postupku u sporovima male vrijednosti provodi se tzv. **prethodni postupak** uz odgovarajuću primjenu glave dvadesete ZPP-a o pripremanju glavne rasprave, ako odredbama glave tridesete toga zakona nije drukčije određeno (nov. 457/2.). Ključna izmjena koja je time učinjena u organizaciji prvostupanjskog postupka očituje se u obvezatnosti održavanja pripremnog ročišta (v. *infra ad* 5.9.), svakako, ako ne budu ispunjeni uvjeti za održavanje ročišta na kojemu će se objaviti i, eventualno, strankama uručiti presuda zbog ogluhe (461.g/3., v. *infra ad* 5.8.).

5.2. *Ograničenje iznošenja novota*

U postupku u sporovima male vrijednosti stranke su dužne iznijeti činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, najkasnije do zaključenja prethodnog postupka (461.k/1., v. *infra ad* 5.12.), (461.a). Time se radikalno odstupilo od općeg pravila da se tijekom prvostupanjskog postupka novote mogu iznositi do zaključenja glavne rasprave (299.).

Posljedice su takva ograničenja mogućnosti iznošenja novota tijekom prvostupanjskog postupka višestruke. Zbog pomicanja unaprijed momenta do kojeg se tijekom prvostupanjskog postupka u tim sporovima mogu iznositi novote, bilo je potrebno do tog momenta ograničiti i mogućnost podnošenja protutužbe (461.c/1.),

¹⁴ ZS: Zakon o sudovima (NN 150/05., 16/07.).

naknadne objektivne (461.c/2.) i subjektivne preinake tužbe (461.c/3.) (v. *infra ad* 5.4.) te isticanja prigovora radi prebijanja prigovora zastare (461.h/2., v. *infra ad* 5.11.). Zbog tog je pomicanja trebalo drukčije riješiti i pitanje momenta do kojega treba najkasnije dospjeti tražbina kad se traži osuda na promptno ispunjenje dužne činidbe nakon isteka paricijskog roka. U postupku u sporovima male vrijednosti takva je kondemnacija moguća samo ako je obveza dospjela do zaključenja prethodnog postupka (461.m, v. *infra ad* 6.2.), dakle ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (326/1.).

Ograničenje mogućnosti iznošenja novota u postupku u sporovima male vrijednosti na moment zaključenja prethodnog postupka zahtijeva i redefiniranje stava koje će se zauzeti u pogledu momenta na koji će se odnositi pravomoćnost presude (v. *infra ad* 10.) i s time povezano u pogledu momenta do kojeg bi nastale činjenice mogle biti osnovom za traženje ponavljanje postupka (v. *infra ad* 11.).

Zbog važnosti ograničenja mogućnosti iznošenja novota sud je stranke na to dužan upozoriti, već u pozivu za pripremno ročište (461.g), ali i inače tijekom postupka (461.e).

O mogućnosti ponovnog iznošenja novota u postupku nakon ukidanja pobijane odluke i vraćanja predmeta na ponovno suđenje v. *infra ad* 8.5.

Ograničenje iznošenja novota trebalo bi doslovno primjenjivati u smislu da sud ne bi smio nakon zaključenja prethodnog postupka uzimati u obzir tvrdnje o činjenicama koje su navodno nastale do toga momenta ako ne bi bile iznijete do toga momenta. *A fortiori*, sud ne bi smio uzimati u obzir ni činjenice za koje bi se tvrdilo da su nastale nakon zaključenja prethodnoga postupka. Naime, ako je predmet spora utvrđen i njegovom činjeničnom osnovom koja je i vremenski determinirana (186/1., 461.a), uzimanje u obzir i činjenica koje su izvan tih vremenskih okvira značilo bi suditi o zahtjevu koji nije predmet spora (vremensko prekoračenje tužbenog zahtjeva).

Kad su dokazi u pitanju, oni se moraju ticati samo činjenica koje su nastale do zaključenja prethodnoga postupka i mogu biti uzeti u obzir samo ako su predloženi do tog momenta.

Određeni problem u praksi može predstavljati predlaganje vještačenja s obzirom na to da osoba vještaka ne mora biti individualizirana u prijedlogu stranaka niti bi sud takvim prijedlogom trebao biti vezan (*arg. ex* 251.). Čini se da bi taj problem trebalo prevladati zauzimanjem gledišta da bi, ako bi stranke izvođenje tog dokaza predložile do zaključenja prethodnog postupka, bio zadovoljen zahtjev da dokazi trebaju biti predloženi najkasnije do tog momenta. Nakon toga sud bi odlučivao o imenovanju vještaka te eventualno o njihovoj zamjeni, ponavljanju vještačenja (261.), itd.

Premda bi se novoprihvaćeno rješenje o ograničenju mogućnosti iznošenja novota moglo, u usporedbi s onim koje vrijedi za redovni postupak i s onim koje je vrijedilo i za postupak u sporovima male vrijednosti do Novele 2008., smatrati prekrutim, postoje ozbiljni razlozi zbog kojih bi se na njemu trebalo doslovno inzistirati. Riječ je o svjesno preuzetom riziku. Prihvaćanjem novoga rješenja trebala bi se izmijeniti psihologija stranaka i sudaca, zapravo bi trebalo navesti

(prisiliti) stranke da već tijekom prethodnog postupka iznesu sve bitne činjenice i predlože sve važne dokaze kako bi se glavna rasprava mogla ograničiti samo na izvođenje, već predloženih dokaza radi utvrđivanja, već iznijetih činjenica te na raspravljanje o rezultatima tako provedenog postupka. Ograničenje mogućnosti iznošenja novota trebalo bi pridonijeti povećanju koncentracije u prikupljanju procesnog materijala i općoj ekspeditivnosti i efikasnosti prvostupanjskog postupka. Stranke bi novote koje bez svoje krivnje ne uspiju iznijeti do zaključenja prethodnog postupka mogle u krajnjoj liniji iznijeti u prijedlogu za ponavljanje postupka. U pripremi Novele 2008. svjesno je otklonjeno zakonodavno rješenje po kojemu bi strankama trebalo dopustiti da i nakon zaključenja prethodnog postupka iznose novote do zaključenja glavne rasprave uz uvjet da to nisu učinile bez svoje krivnje jer bi se njegovim prihvaćanjem, s jedne strane, otvorila mogućnost da se u okviru stadija glavne rasprave provode posebni incidentalni postupci radi utvrđivanja te krivnje. To bi svakako dovodilo do nepotrebnog odugovlačenja i usporavanja postupka pa i šikanoznog ponašanja stranaka. S druge strane, kako to iskustvo s nekim drugim rješenjima pokazuje, stvorili bi se uvjeti da se u praksi standard krivnje tako elastično i permisivno tumači da bi na kraju to ograničenje izgubilo svaki smisao.

Rizike povezane s ograničenjem mogućnosti iznošenja novota trebalo je poduzeti već i zbog male vrijednosti sporova o kojima se odlučuje u bagatelnom postupku, što i inače opravdava njegovu sumarnost i ograničenost kognicije. Tomu u prilog govori i okolnost da se kod tih sporova uglavnom radi o sporovima zbog neplaćenih komunalnih usluga, isporučenih energenata, telefonskih računa i sl., sporovi u kojima su tužbeni zahtjevi, kako to iskustvo pokazuje, gotovo redovito utemeljeni.

Ograničenje mogućnosti iznošenja novota će možda, ali ipak ne u pretjeranoj mjeri, navoditi stranke da eventualno, “za svaki slučaj”, “zlu ne trebalo” mnogo potpunije pa i preširoko činjenično i, osobito, dokazno supstanciraju svoje zahtjeve. Riječ je, ipak, o riziku zanemariva značenja u usporedbi s onim što bi se postiglo ako se uspije s nastojanjem da se radikalno unaprijede koncentracija u prikupljanju procesnog materijala i efikasnost u postupanju. Uostalom i Novelom 2003. provedeno isključenje mogućnosti iznošenja novih činjenica i novih dokaza u žalbi (352/1.) nije izazvalo bitnih problema u praksi niti je dovelo do znatnijeg povećanja broja prijedloga za ponavljanje postupka zbog novota.

Sud bi tijekom glavne rasprave smio *ex officio* utvrđivati činjenice i izvoditi radi toga dokaze mimo ograničenja koja vrijede za stranke samo radi kontrole dopustivosti dispozicija stranaka (*arg. ex 3/3., 7/2.*).

5.3. Oglašavanje stvarno i mjesno nenadležnim

U postupku u sporovima male vrijednosti sud se može, po službenoj dužnosti ili u povodu prijedloga stranke, oglasiti stvarno i mjesno nenadležnim najkasnije do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (461.b/1.). Ipak i u tom se postupku primjenjuju pravila o naknadnoj atrakciji (zasnivanju) stvarne

nadležnosti trgovačkih sudova u slučaju otvaranja stečajnog postupka nad kojom od stranaka (34.b.5) (461.b/2.).

O upuštanju tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari u postupku u sporovima male vrijednosti (461.h/1.). v. *infra* 5.8.

5.4. Podnošenje protutužbe te objektivna i subjektivna preinaka tužbe

5.4.1. Podnošenje protutužbe

U postupku u sporovima male vrijednosti protutužba (189/1.) se može podnijeti do zaključenja prethodnog postupka (461.k) (4612.c/1.), a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (189/1.). Protutužbu podnesenu nakon toga momenta trebalo bi odbaciti kao nedopuštenu. Budući da bi se radilo o propuštanju stadija postupka za poduzimanje neprekidne radnje, u načelu zbog toga propuštanja ne bi bilo mjesta traženju povrata u prijašnje stanje (*arg. ex* 117/1.).

5.4.2. Objektivna preinaka tužbe

U postupku u sporovima male vrijednosti tužitelj može objektivno preinačiti tužbu do zaključenja prethodnog postupka (461.k) (461.c/2.1.), a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (190/1.). Ako je tužba preinačena na ročištu na kojem tuženik nije nazočan, sud neće odgoditi ročište, već će o preinaci odlučiti neovisno o tomu što se tuženik nije izjasnio o preinaci (190/2.) (461.c/2.2.), ipak treba uzeti u obzir uz uvjet da je tuženik bio uredno pozvan na ročište.¹⁵ Budući da protivljenje tuženika objektivnoj preinaci nema značenje apsolutnog veta, sud bi prigodom odlučivanja o preinaci trebao početi od toga kao da joj se tuženik usprotivio ne navodeći za to posebnih razloga. U nedostatku posebnih odredaba o tomu, treba uzeti da bi sud bio dužan odgoditi na zahtjev tuženika ročište na kojem je tužitelj objektivno preinačio tužbu da bi se mogao pripremiti za davanje odgovora na tako preinačenu tužbu (*arg. ex* 190/2.).

Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 10.000,00 kn, postupak će se dovršiti prema odredbama o redovnom parničnom postupku (464/1.), dakle neće se nastaviti prema pravilima o postupku u sporovima male vrijednosti. Do preinake tužbe koja može uvjetovati promjenu vrijednosti predmeta spora može doći u svim slučajevima u kojima može doći do preinake tužbe, osim u slučaju preinake promjenom činjenične osnove. Dakle kako u slučaju u kojem je tužitelj umjesto prethodnoga zahtjeva istaknuo novi, tako i u slučajevima u kojima je povećao, već istaknuti

¹⁵ Zaključak o tomu da se u odredbi članka 461.c stavka 2. reč. 1. ZPP ima u vidu objektivna preinaka tužbe proizlazio bi iz okolnosti da se u odredbi članka 461.c stavka 1. reč. 2. ZPP upućuje na odredbu članka 190. stavka 2. ZPP koja se tiče objektivne preinake tužbe, ali i iz okolnosti da se u odredbi članka 461.c stavka 3. ZPP posebno govori o jednom od slučajeva subjektivne preinake tužbe predviđenim u članku 192. ZPP.

zahtjev ili uz taj zahtjev istaknuo novi (*arg. ex 191/1.*). Da bi došlo do promjene procedure, bit će potrebno da preinaka bude odobrena ako do nje dođe nakon dostave tužbe tuženiku (*arg. ex 190/2.*).

U slučajevima u kojima bi došlo do promjene procedure u pravilu neće biti potrebno ponavljati poduzete radnje osim u mjeri u kojoj bi se zbog reduciranoga sadržaja zapisnika u postupku u sporovima male vrijednosti moglo postaviti pitanje sadržaja obrazloženja presude i njegove podudarnosti sa sadržajem zapisnika (*arg. ex 354/2.11.*). Međutim, budući da se i presuda u sporovima male vrijednosti može pobijati zbog nepodudarnosti između sadržaja obrazloženja presude i sadržaja zapisnika (*arg. ex 467/1.*), teško je zamisliti slučaj u kojem bi se u redovnom postupku tome pitanju moglo pristupiti drukčije nego u sporovima male vrijednosti.

U postupku pred trgovačkim sudovima bit će relevantna preinaka koja će dovesti do povećanja vrijednosti predmeta spora iznad 50.000,00 kn (502/1.).

Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave, koja se vodi prema odredbama o redovnom postupku, smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 10.000,00 kn, daljnji se postupak provodi prema odredbama o postupku u sporovima male vrijednosti (464/2.). U postupku pred trgovačkim sudovima bit će relevantno smanjenje tužbenoga zahtjeva uslijed kojega će vrijednost predmeta spora pasti ispod 50.000,00 kuna (*arg. ex 502/1.*).

Premda to nije izričekom predviđeno, trebalo bi iz razloga pravne sigurnosti deklaratornom odlukom konstatirati da su ispunjeni uvjeti za nastavak postupka po pravilima o drukčijoj proceduri.

5.4.3. *Subjektivna preinaka tužbe*

U postupku u sporovima male vrijednosti tužitelj može sve do zaključenja prethodnog postupka (461.k), a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (192/1.), svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitnog tuženika tuži drugu osobu (461.c/3.).

Iako to nije izričekom predviđeno, treba uzeti da se u sporovima male vrijednosti samo do zaključenja prethodnog postupka tužba može subjektivno preinačiti i tako što će (1) umjesto prvobitnog tužitelja u postupak stupiti novi (192/3.), (2) uz prvobitnog tužitelja postupku pristupiti novi tužitelj (196/2.) te tako što će se (3) tužba proširiti na novog tuženika (196/2.) (*arg. a cohaerentia, a completudine ex 461.c/3.*) (v. i *infra ad 5.10.*).

5.5. *Imenovanje prethodnika*

U postupku u sporovima male vrijednosti tuženik može imenovati prethodnika (210/1.) do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (461.h; v. *infra ad 5.8.*) (461.d.).

5.6. Načelo otvorenog pravosuđenja

Ograničenje mogućnosti iznošenja novota u postupku u sporovima male vrijednosti utjecalo je i na vremensko ograničenje dužnosti suda postupati prema zahtjevima što ih postavlja načelo otvorenog pravosuđenja.

U postupku u sporovima male vrijednosti sud može do zaključenja prethodnoga postupka, kad ocijeni da je to svrhovito za pravilno rješenje spora, upozoriti stranke na njihovu dužnost iznositi činjenice i predlagati dokaze na kojima temelje svoje zahtjeve ili kojima pobijaju navode i dokaze protivnika (219/2.) (461.e). U redovnom postupku sud može tijekom (prvostupanjskog) postupka upozoravati stranke da mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze do zaključenja glavne rasprave (219/2., 299/2.).

U postupku u sporovima male vrijednosti sudac je pojedinac dužan postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način nastojati da se tijekom pripremnog ročišta, (a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku – 298.) iznesu sve odlučne činjenice, dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se dadu sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja bitnog za odluku. U mjeri, u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja toga cilja, sud će sa strankama razmotriti i pravna pitanja spora (461.i).

5.7. Prethodno ispitivanje tužbe, slanje tužbe na odgovor i pozivanje na prvo ročište

U postupku u sporovima male vrijednosti vrijede opća pravila o tzv. prethodnom ispitivanju tužbe (277. – 283.).

U postupku u sporovima male vrijednosti sud redovito dostavlja tužbu tuženiku na odgovor, pozivajući ga da taj odgovor da u određenom roku.

Sud je, međutim, zajedno s pozivom upućenim tuženiku za davanje odgovora na tužbu dužan pozvati tuženika, ali, posebnim pozivom, i tužitelja na ročište koje će se održati neovisno o tomu hoće li tuženik pravodobno podnijeti odgovor na tužbu (286.) ili neće. U tom pozivu, osim što treba pozvati tuženika da već u odgovoru na tužbu iznese sve bitne činjenice i predloži sve važne dokaze, sud je dužan upozoriti obje stranke da:

- (1) nakon zaključenja prethodnog postupka ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze (461.g/1.). (461.g/2.2.; 465/4.);
- (2) će se, ako tuženik podnese odgovor na tužbu, zakazano ročište održati te da će se na tom ročištu, ako za to budu ispunjeni uvjeti, zaključiti prethodni postupak i provesti glavna rasprava (461.g/6.1.);
- (3) će, ako tuženik ne podnese pravodobno odgovor na tužbu, na tom ročištu donijeti i objaviti presudu zbog ogluhe (čl. 331.b) čiji će se pisani otpravak dostaviti (uručiti) izravno strankama (461.g/2.1.; 461.g/2.2.), odnosno kako će im se ta presuda dostaviti ako izostanu s ročišta (461.g/4.) (461.g/6.2.);
- (4) će se smatrati da je tužitelj povukao tužbu ako ne dođe na prvo ročište (465/3.);

- (5) se u postupku u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju odredbe o mirovanju postupka te
- (6) se odluka može pobijati samo zbog (apsolutno) bitnih povreda odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava (465/3.).

5.8. Ročište za objavu i dostavu presude zbog ogluhe

Na ročištu koje je dužan održati sud i ako tuženik ne da odgovor na tužbu (461.g/2.) sud je dužan objaviti presudu zbog ogluhe čak i ako jedna ili obje stranke izostanu (461.g/3.1.). Na tom ročištu strankama se uručuje i pismeni otpравak presude (461.g/3.2.). Ako se to ne¹⁶ bude moglo učiniti, sud je dužan na tom ročištu odrediti novo ročište za uručenje presude (461.g/3.3.), o kojemu se stranke posebno ne obavještavaju (461.g/3.4.). One su dužne same pribaviti obavijesti o tomu što se dogodilo na ročištu s kojega su izostale pa i podatak o tomu je li i za kada zakazano to ročište. Stranci izostaloj s ročišta za uručenje presude, presuda se dostavlja stavljanjem na oglasnu ploču suda (461.g/3.5.). Sud smije postupiti na navedeni način samo ako su stranke bile uredno pozvane na navedeno ročište. Smatra se da je dostava obavljena istekom osmog dana od dana stavljanja presude na oglasnu ploču suda (461.g/5.).

Ako s ročišta za uručenje presude izostane stranka koju, kao opunomoćenik zastupa odvjetnik, kojemu se dostava obavlja preko pretinca u sudu u¹⁷ kojem treba uručiti presudu (134.b/2.), dostava se obavlja po pravilima o dostavi preko pretinaca u sudu (134.b) (461.g/4.).

Na ročištu za objavu i uručenje presude zbog ogluhe (461.g/2.) presudu može objaviti i strankama uručiti i sudski savjetnik (461.g/8.).

5.9. Pripremno ročište

U postupku u sporovima male vrijednosti sud je dužan tijekom pripremanja glavne rasprave uvijek zakazati pripremno ročište, u skladu s općim odredbama o zakazivanju i vođenju toga ročišta (285. – 292.; 461.f/1.). Uz uvjet da nisu ispunjene pretpostavke za donošenje presude zbog ogluhe, u kojem će slučaju zakazano ročište održati kao ročište za objavu i (eventualno) uručenje presude te presude (v. *supra ad* 5.8.). Na tom ročištu sud može donositi sve odluke koje može donijeti i na glavnoj raspravi (461.f/2.). To znači da bi sud na tom ročištu bio ovlašten, pored odluka koje je ovlašten donijeti tijekom pripremanja glavne rasprave (277/3., 278. – 282., 285/5., 288/2., 289/1., 290., 293.), nakon prethodnog ispitivanja tužbe (280. – 282.), nakon dobivanja odgovora na tužbu (285/5.),

¹⁶ U članku 461.g stavku 3. reč. 3. ZPP između riječi “to” i “bude” izostavljena je riječ “ne”. Dakle, posebno ročište za uručenje presude se određuje samo ako presuda zbog ogluhe neće biti izrađena u pisanom obliku da bi se mogla uručiti na ročištu na kojem je objavljena.

¹⁷ U članku 461.g stavku 4. ZPP iza riječi “sudu” izostavljena je riječ “u”. Dakle, odvjetniku koji izostane s ročišta presuda zbog ogluhe se dostavlja preko pretinca samo ako ima taj pretinac u sudu koji je donio tu presudu.

na pripremnom ročištu u redovnom postupku (288/2., 289/1., 290.), donijeti i odluke o izvođenju dokaza (300.), odluke koje je ovlašten donijeti u povodu utvrđenja o postojanju ili nepostojanju procesnih pretpostavaka (301.), odluke o isključenju javnosti s glavne rasprave (307. – 309.), odluke o rukovođenju raspravom (311/2.), odluke koje je ovlašten donijeti izvan ročišta za glavnu raspravu (312.), odluke o spajanju i razdvajanju parnica (313.), odluke o odgodi ročišta i pribavljanju dokaza (314.) te odluke o kažnjavanju (318.).

Ako odluči da prethodno ne dostavi tužbu na odgovor (284/2.), sud je dužan izravno zakazati pripremno ročište (461.g/7.), dostavljajući stranci tužbu s prilogima zajedno s pozivom na ročište (*arg. ex* 284/2.). Na tako određenom pripremnom ročištu sud može donijeti presudu zbog izostanka ako za to budu ispunjene propisane pretpostavke (332.).

Ako ocijeni da je to potrebno, sud može odgoditi pripremno ročište (461.j/1.). U rješenju o odgodi toga ročišta sud je dužan odmah zakazati novo pripremno ročište (461.j/2.). Pripremno se ročište može odgoditi samo jednom (461.j/3.). Dužnost da se već prigodom odgode prvog pripremnog ročišta odmah zakaže drugo treba pridonijeti koncentraciji u postupanju i jačanju postupovne discipline te spriječiti (odnosno umanjiti) mogućnost evazije dostave poziva. Ako s pripremnog ročišta izostane neka od stranaka, a ne budu ispunjeni uvjeti za donošenje presude zbog izostanka (*v. supra*) ili za primjenu predmnjeve o povlačenju tužbe, sud bi izostalu stranku bio dužan pozvati po općim pravilima, a ne po pravilima koja vrijede za odgodu ročišta i zakazivanje novog ročišta za uručenje presude zbog ogluhe (*v. supra ad* 5.8.). Treba očekivati da će se prigodom neke od narednih novela Zakona i u postupku u sporovima male vrijednosti, eventualno općim prihvaćanjem toga rješenja, uvesti uređenje obavještavanja stranaka o odgodi i zakazivanju ročišta koje je mjerodavno u alimentacijskim sporovima u kojima je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, po kojem je sud tijekom prvostupanjskog postupka dužan strankama dostaviti samo poziv za prvo ročište, nakon čega su stranke same dužne pribavljati obavijesti o novim ročištima, zaključeno s ročištem za objavu i uručenje presude (305.c ObZ).

Upuštanjem tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari na prvom ročištu s kojega je tužitelj izostao sprječava se primjena predmnjeve o povlačenju tužbe u sporu male vrijednosti (*arg. ex* 465/1.) (*v. infra ad* 5.13.).

O zaključenju prethodnog postupka na pripremnom ročištu te o pretvaranju toga ročišta u ročište za glavnu raspravu *infra ad* 7.

5.10. Upuštanje tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari

U postupku u sporovima male vrijednosti u slučajevima za koje predviđeno da stranka može staviti određeni prigovor, ili prijedlog, ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju, dok se tuženik ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog stranka može staviti, odnosno poduzeti drugu parničnu radnju, dok tuženik na pripremnom ročištu ne završi svoj odgovor na tužbu (461.h/1.). Po tome se rješenje prihvaćeno za postupak u sporovima male vrijednosti

razlikuje od redovnog postupka u kojemu se odgovarajuća radnja može poduzeti do zaključenja pripremnog ročišta, a ako ono nije održano dok tuženik ne završi svoj odgovor na tužbu na prvom ročištu za glavnu raspravu (*arg. ex* 297/5.).

Do upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari tuženik može istaknuti prigovor stvarne (17/2., 4., 461.b/1.) i mjesne nenadležnosti i (20., 453/2., 461.b/1.), zatražiti osiguranje parničnih troškova (82/2. ZRSZ) te imenovati prethodnika (210/1.).

Tužitelj može do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari subjektivno preinačiti tužbu bez pristanka prvobitnog tuženika (192/2.,3., 196/3.) povući tužbu bez pristanka tuženika (193/1., 456/2.).

5.11. Isticanje prigovora radi prebijanja i materijalnopravnih prigovora

U postupku u sporovima male vrijednosti prigovor radi prebijanja (333/3.) i prigovor zastare mogu iznijeti najkasnije na pripremnom ročištu do donošenja rješenja o zaključenju prethodnoga postupka (461.h/2.1.), a ne do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (*arg. ex* 352/2.). Treba uzeti da bi tuženik prigovor građanskopravne kompenzacije mogao istaknuti i nakon zaključenja prethodnog postupka, ali ga ne bi mogao dopunski činjenično i dokazno supstancirati (*arg. ex* 461.a), što bi bitno dovodilo u pitanje njegov mogući uspjeh.

Drugi materijalnopravni prigovori mogu se isticati i nakon toga, ali se radi njihova opravdanja ne mogu iznositi nove činjenice niti se mogu predlagati novi dokazi (461.h/2.2.). Treba uzeti u obzir da bi i u postupku u sporovima male vrijednosti vrijedilo pravilo o redovnom postupku po kojemu se drugi materijalnopravni prigovori, na koje sud ne pazi po službenoj dužnosti, ne mogu iznijeti tek u žalbi (352/2., 457.).

5.12. Zaključenje prethodnog postupka

U postupku u sporovima male vrijednosti, po okončanju pripremnog ročišta, sud je dužan rješenjem zaključiti prethodni postupak (461.k/1.).

Ako ocijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće, sud može, već na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu (294.-320.) (461.k/2.), na što je inače dužan upozoriti stranke, već u pozivu za pripremo ročište (461.g/6., v. *supra ad* 5.7.).

Za zakazivanje ročišta za glavnu raspravu u sporovima male vrijednosti vrijedila bi opća pravila (293.).

6. Glavna rasprava i prvostupanjska odluka

6.1. Općenito

U postupku u sporovima male vrijednosti sud je dužan zakazati ročište za glavnu raspravu u rješenju o zaključenju prethodnog postupka (članak 461.k) (461.l/1.). Osim ako nije odlučio već na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu (461.k/2.).

Na to se ročište pozivaju stranke, svjedoci i vještaci koje je sud odlučio pozvati na glavnu raspravu (461.l/2.).

Odredbе o zakazivanju pripremnog ročišta, osobito odredba o roku koji treba proteći prije njegova održavanja (286.) na odgovarajući se način primjenjuju i pri zakazivanju ročišta za glavnu raspravu (461.l/3.).

Posebne odredbe o zapisniku u postupku u sporovima male vrijednosti utvrđene su odredbama članka 463. ZPP.

Glava (uvod) zapisnika u sporovima male vrijednosti sadržajno se podudara s glavom zapisnika po općim propisima (124/1., 463/1.). Razlika, međutim, postoji u sadržaju zapisnika. U zapisnik o ročištu u sporovima male vrijednosti treba najprije unijeti:

- (1) izjave stranaka od bitnog značenja, a osobito one kojima se, u cijelosti ili djelomično, priznaje tužbeni zahtjev (331.), ili se odriče od tužbenog zahtjeva (331.a), ili od žalbe (349.), ili se preinačava (190.-192.), ili povlači tužba (193.), (463/1.1.). Tu treba dodati i važnije prigovore tuženika, npr. prigovor apsolutne (16.) ili relativne nenadležnosti (17., 20.), prigovor dvostruke litispendingije (194.), postojanja sudske nagodbe (323.), presuđene stvari (333.), prigovor da je istekao rok za podnošenje tužbe (282.), nepostojanja legitimacije, pravnoga interesa (288.). U zapisnik treba registrirati i moguću prijavu intervencije (206.), imenovanja prethodnika (210.), obavještenja treće osobe o parnici (211.). Treba unijeti i činjenične navode i dokazne prijedloge stranaka (299.), ali i priznanje činjenica (221.), itd.;
- (2) bitni sadržaj izvedenih dokaza (463/1.2.). Takva konstatacija treba sadržavati podatke o izvedenim dokazima i bitni sadržaj pribavljenih informacija do kojih se došlo njihovim izvođenjem;
- (3) odluke protiv kojih je dopuštena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi (463/1.3.), pri čemu, pored presude o glavnoj stvari (466.), to mogu biti rješenja protiv kojih je dopuštena samostalna žalba, ali i ona protiv kojih je dopuštena nesamostalna žalba (462.). Iako bi se, *a contrario*, iz te odredbe moglo zaključiti da u zapisnik ne bi trebalo unositi rješenja suda o upravljanju postupkom, dakle odluke protiv kojih žalba nije dopuštena i kojima sud nije vezan (278., 288., 298.-299., 311/5.), i njih će u pravilu biti potrebno unijeti kako bi sud, a osobito, i stranke mogle znati što je o određenim tekućim pitanjima postupka odlučeno i kako se trebaju ponašati;
- (4) jesu li stranke bile prisutne objavi presude i, ako su bile jesu li poučene uz koje uvjete mogu podnijeti žalbu (463/1.4.). Konstatacija o prisutnosti stranaka je bitna s obzirom na posebna pravila o dostavi presude stranci koja je prisustvovala njezinoj objavi te o pouci o pravnom lijeku (466.).

Budući da se i presuda u sporovima male vrijednosti može pobijati zbog toga što ima nedostatke zbog kojih se ne može ispitati, između ostaloga i stoga što postoji proturječnost između onoga što se u obrazloženju navodi o sadržaju isprava i zapisnika i samih tih isprava i zapisnika (354/2.11., 467/1.), pri unošenju određenih konstatacija u zapisnik trebalo bi i o tomu voditi računa. U

obrazloženju presude ne bi se smjelo tvrditi da se na ročištu nešto dogodilo, da je dana neka izjava itd., ako to ne bi bilo istodobno konstatirano i u zapisniku s toga ročišta.

6.2. *Prihvatanje kondemnatornog zahtjeva*

U postupku u sporovima male vrijednosti sud može naložiti tuženiku izvršenje određene činidbe (u paricijskom roku – 328.) samo ako je ona dospjela do zaključenja prethodnog postupka (4612.m), dakle ne i ako je dospjela nakon tog momenta pa do zaključenja glavne rasprave kao u redovnom postupku (326/1.). Izložena je specifičnost uvjetovana rješenjem po kojemu se tijekom prvostupanjskog postupka u sporovima male vrijednosti nove činjenice mogu iznositi samo do zaključenja prethodnog postupka (461.a, 461.k). Opravdanje takva rješenja treba tražiti u okolnosti da se nakon zaključenja prethodnog postupka više ne bi moglo činjenično i dokazno supstancirati eventualno naknadno dospjeće utužene tražbine.

Iznimke od pravila da sud može osuditi tuženika samo na ispunjenje dospjele činidbe (186.c, 326/2., 3.) primjenjuju se i u sporovima male vrijednosti (457.), s time da sud može prihvatiti takve zahtjeve samo uzimajući u obzir činjenice i dokaze koji su izneseni do zaključenja prethodnog postupka (461.a).

6.3. *Objava i dostava presude*

Specifičnosti presude u sporovima male vrijednosti tiču se tek njihove objave i dostave.

Presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje se odmah nakon zaključenja glavne rasprave (466/1.). Pri objavi presude, sud je dužan poučiti prisutne stranke o uvjetima uz koje mogu podnijeti žalbu (467., v. *infra ad* 5.17.) (466/3.).

Pravilo da se presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje odmah nakon zaključenja glavne rasprave nije ni nakon novela iz 2003. i 2008. izgubilo svoj specifični smisao (335., 466.). Naime, u tim sporovima sud ne bi smio odgoditi donošenje presude za petnaest dana od dana zaključenja glavne rasprave i u tom roku održati ročište na kojem bi objavio presudu (335/4.), već bi uvijek bio dužan presudu donijeti i javno objaviti nakon zaključenja glavne rasprave (*arg. ex* 335/3., 466/1.).¹⁸ U tom se smislu sporovi male vrijednosti ne bi smatrali složenijim predmetima. Izuzetak ne bi bila ni presuda zbog ogluhe (*arg. ex* 461.g/3.), u vezi s kojom se naknadno ročište može odrediti samo radi njezina uručjenja (461.g/3., v. *supra ad* 5.8.).

Novelom 2008. brisana je *per nefas* odredba stavka 2. čl. 466. ZPP o načinu dostave presude objavljene na ročištu. Naime, specifična pravila o dostavi presude zbog ogluhe (461.g/3.) ne odnose se i na druge presude, zbog čega se,

¹⁸ U tom smislu i VPSH: Pž-58/87 – PSP 36/167.

nakon te novele, na objavu i dostavu tih presuda primjenjuju pravila o dostavi presuda u redovnom postupku.

O dostavi presude zbog ogluhe v. *supra ad 5.7.*

6.3. Paricijski rok i rok za podnošenje prijedloga za donošenje dopunske presude

U postupku u sporovima male vrijednosti paricijski rok (328/2.) i rok za predlaganje donošenja dopunske presude (339/1.) iznose osam dana (467/5.).

7. Predmnjeva o povlačenju tužbe i mirovanje postupka

7.1. Predmnjeva o povlačenju tužbe

U slučaju u kojemu nisu ispunjene pretpostavke za donošenje i objavu te uručenje presude zbog ogluhe (v. *supra ad 5.7.*), ako tužitelj ne dođe na prvo ročište, a uredno je pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu ne upusti u raspravljanje (465/1.). Ako s kojeg kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će odgoditi ročište (465/2.1.). Ako ni na novo ročište ne dođu obje stranke, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu (465/2.2.). U pozivu za ročište treba, među ostalim, navesti da će se smatrati da je tužitelj povukao tužbu ako ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu (465/4.).

Predmnjeva o povlačenju tužbe je neoboriva i činjenica koja se presumira jest da je nastupila pravna posljedica povlačenja tužbe,¹⁹ a ne da je tužitelj dao izjavu da povlači tužbu s kojom bi se tuženik tek trebao suglasiti da bi došlo do te pravne posljedice (193.). Međutim, da bi se takva predmnjeva mogla izvesti, tužitelj mora biti uredno pozvan na ročište.²⁰ Tužba se smatra povučenom i kad je za tužitelja na prvo ročište pristupila osoba bez punomoći, koja ju nije u roku koji joj je za to određen, podnijela.²¹ S obzirom na prekluzivni učinak ovoga propuštanja, tužitelj bi mogao tražiti povrat u prijašnje stanje (117.-123.a).²² Povrat bi, međutim, mogao tražiti i tuženik koji bi, da nije izostao, predložio da se ročište održi u odsutnosti tužitelja i tako ishodio meritorno okončanje postupka.

Ako prisutni tuženik predloži da se ročište održi u odsutnosti tužitelja, ono će se održati i raspravljat će se samo s tuženikom (*arg. ex 485/1.*).

U slučaju nastupanja pravne posljedice povlačenja tužbe, tuženik bi imao pravo tražiti naknadu troškova postupka (158/1.).²³

U praksi su različito ocijenjeni nedostaci u pozivanju za glavnu raspravu u sporovima male vrijednosti. Prema jednom shvaćanju oni imaju značenje relativno bitne povrede odredaba parničnoga postupka, a ne apsolutno bitne povrede

¹⁹ U tom smislu, čini se, i VPSH: Pž-302/79 – PSP 16/300.

²⁰ VPSH: Pž-1051/80 – PSP 18/225.

²¹ PSH: Pž-2400/90 – PSP 48/132.

²² PSH: Pž-3531/90 – PSP 48/133.

²³ PSH: Pž-373/88 – PSP 43/153.

načela saslušanja stranaka (354/2.6. (prije Novele 2003: 354/2.7.)), pa se zbog te povrede odluka u sporu male vrijednosti ne može pobijati.²⁴ Prema drugom, pozivanje stranaka običnim, a ne posebnim pozivom ima za posljedicu da nisu uredno pozvane zbog čega im nije pružena mogućnost da raspravljaju pred sudom, pa stoga ta povreda ima značenje apsolutno bitne povrede načela saslušanja stranaka (354/2.6., prije Novele 2003.: 354/2.7.).²⁵ Čini se opravdanim gledište da nedostaci u pozivanju, zapravo u upozoravanju stranaka na posljedice nedolaska na ročište, ne mogu imati značenje apsolutno bitne povrede načela saslušanja stranaka (354/2.6.) jer je strankama time, što im je poziv upućen, omogućeno raspravljati pred sudom. Što se tiče pravnih posljedica propuštanja, stranke bi za njih i onako morale znati, čak i kad na to ne bi bile izrijeckom upozorene (*ignorantia iuris nocet*). Pozivanje stranaka običnim, umjesto posebnim pozivom moglo bi imati za posljedicu povredu načela saslušanja stranaka samo ako im zbog toga poziv ne bi bio uredno dostavljen. Ako bi im i obični poziv bio osobno dostavljen, trebalo bi uzeti da je time funkcija pozivanja obavljena, zbog čega raspravljanje bez tako pozvane stranke ne bi smjelo tretirati kao povredu načela saslušanja stranaka.

Dostava poziva za glavnu raspravu bez podnesenog prigovora protiv platnoga naloga ne smatra se urednom dostavom,²⁶ barem ne u smislu da je tužitelj upozoren na to da su ispunjene pretpostavke za provedbu parničnoga postupka pa i za nastupanje pravne posljedice povlačenja tužbe ako izostane s ročišta.

7.2. Mirovanje postupka

U postupku u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju se odredbe Zakona o mirovanju postupka (216.-218.) (465/3.).

8. Žalba

8.1. Općenito

Specifičnosti žalbenoga postupka u sporovima male vrijednosti tiču se ograničenja mogućnosti pobijanja rješenja donesenih tijekom prvostupanjskog postupka, razloga i roka za žalbu protiv odluka te sastava u kojemu drugostupanjski sud odlučuje u povodu tog pravnog lijeka.

Protiv apelabilnih odluka u sporovima male vrijednosti stranke mogu podnijeti žalbu u roku od osam dana (467/3.). Taj bi rok vrijedio, i u mjeničnim, i čekovnim sporovima (*arg. ex* 348/1.). Rok za žalbu računa se od dana objave presude, odnosno rješenja. Ako je presuda, odnosno rješenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostave (467/4.).

²⁴ Zaključak sjednice Građanskog odjela VPSH od 12.3.1977. – PSP 12/401.

²⁵ VPSH: Pž-2319/82 – PSP 23/534; VSH: Gzz-37/92 – IO 1993/276 – glede upozorenja da će se smatrati da je tužba povučena; ŽS BJ: Gž-191/03 – ING PSP 2003-8-100.

²⁶ PSH: Pž-1002/89 – PSP 46/197.

8.2. *Apelabilnost rješenja u sporovima male vrijednosti*

Posebna pravila o rješenjima koja se donose u sporovima male vrijednosti i o pravnim lijekovima protiv tih rješenja utvrđena su odredbama članka 462. ZPP, koja se nisu mijenjala novelama iz 2003. i 2008.

U postupku u sporovima male vrijednosti posebna je žalba dopuštena samo protiv rješenja kojim se završava postupak (462/1.). Time se odstupa od općega pravila, po kojem je taj pravni lijek uvijek dopušten, osim ako izrijekom nije predviđeno da žalba uopće nije dopuštena, odnosno da nije dopuštena posebna žalba (378/1. 2.).

Značenje meritornog rješenja kojim se postupak završava ima, npr. rješenje o troškovima postupka kad se njime odlučuje o njihovu konačnom snošenju (129/5., 167.) ili kad se njime odlučuje u okviru platnoga naloga (450/1.). Značenje procesnoga rješenja kojim se prvostupanjski postupak završava ima npr. rješenje o odbacivanju tužbe (16/2., 83/5., 109/4., 146/1., 186.a/6, 194/3., 282., 288/2., 323., 333.), rješenje kojim se konstatira da je tužba povučena (193.), te rješenje kojim se obustavlja postupak (215.b). Značenje rješenja, kojim se završava postupak u povodu pravnoga lijeka pred sudom prvoga stupanja ima npr. rješenje o odbacivanju žalbe (358.), revizija (389.) i prijedlog za ponavljanje postupka (425.), zatim rješenje kojim se konstatira odustanak od žalbe (349.), revizije (349., 399.) i ponavljanja postupka (425.). Žalba bi trebala biti dopuštena i protiv meritornoga manifestacijskoga rješenja u sporovima male vrijednosti iako to nije rješenje kojim se završava postupak (*arg. ex* 186.b, 457.).

Rješenja kojima se postupak ne završava, a protiv kojih je prema ZPP-u žalba inače dopuštena, bilo kao samostalna ili nesamostalna (378.), mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava (462/2.). Imala bi dakle značenje rješenja protiv kojih bi bila dopuštena, tzv. nesamostalna žalba (378.).

Rješenja protiv kojih je dopuštena samo, tzv. nesamostalna žalba (462/2.), ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pisani sastav odluke (462/3.).

Rješenja koja se objavljuju na ročištu unose se u zapisnik o tom ročištu (463.3.).

8.3. *Razlozi za žalbu protiv presude i rješenja kojim se završava spor*

U sporovima male vrijednosti posebna (samostalna) žalba može se izjaviti samo protiv presuda te protiv rješenja kojima se završava spor (462/1.). Ostala rješenja protiv kojih je po zakonu dopuštena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava (462/2.), (v. *supra ad* 5.17.).

Kontradiktorna presuda²⁷ ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se pobijati samo zbog nekih od apsolutno

²⁷ Premda bi se iz odredbe stavka 1. članka 467. ZPP, budući da je ona u tom pogledu sasvim neizdiferencirana, mogao izvesti zaključak da se žalbom u sporovima male vrijednosti mogu pobijati sve presude zbog svih razloga navedenih u toj odredbi, očito je da se ona odnosi samo na

bitnih povreda odredaba parničnog postupka zbog kojih se žalba može izjaviti u redovnom postupku te zbog pogrešne primjene materijalnoga prava (467/1.). Ona se, *a contrario*, ne može pobijati zbog određenih apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka, zbog relativno bitnih povreda odredaba parničnog postupka te zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Navedene se odluke mogu pobijati zbog ovih apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka zato što je:

- (1) u donošenju presude sudjelovao sudac koji se po zakonu mora izuzeti (71/1.1.-6.), odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet ili ako je u donošenju presude sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca (354/2.1.),
- (2) odlučeno o zahtjevu u sporu koji ne ide u sudsku nadležnost (16.) (354/2.2),
- (3) sud protivno odredbama ZPP-a utemeljio svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka (3/3.) (354/2.4.),
- (4) sud protivno odredbama ZPP-a donio presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja, presudu zbog ogluhe, presudu zbog izostanka ili presudu bez održavanja rasprave (354/2.5.),
- (5) stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom (354/2.6.),
- (6) u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno (354/2.8.),
- (7) odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica, ili o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno, ili o kojemu je već zaključena sudska nagodba ili nagodba koja po posebnim propisima ima svojstvo sudske nagodbe (354/2.9.),
- (8) protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi (354/2.10.) te
- (9) presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati (354/2.11.) (*arg. ex* 354/2., 467/1.).

Te se odluke, *a contrario*, ne mogu pobijati zbog povrede pravila o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti (354/2,3.) i o uporabi jezika (354/2. 7.) te zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva (354/2.12.), (354/2., 467/1.).

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti ne može se pobijati zbog, tzv. relativno bitnih povreda odredaba parničnog postupka jer kad bi se mogla pobijati i zbog tih razloga, derogiralo bi

---

tzv. kontradiktorne presude. Inače bi se moralo doći do zaključaka da bi se i presuda na temelju priznanja (331.) i presuda na temelju odricanja (331.a) u sporovima male vrijednosti mogle pobijati zbog razloga zbog kojih se inače ne mogu pobijati u redovnom postupku, naime i zbog pogrešne primjene materijalnoga prava.

se isključenje mogućnosti pobijanja tih odluka zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja budući da su relativno bitne one povrede za koje se učini barem vjerojatnim da su *in concreto* dovele do nepravilnog utvrđenja činjeničnog stanja (nepravilna odluka) ili do pogrešne primjene materijalnog prava (nezakonita odluka (354/1. ZPP). Ipak, isključenje mogućnosti pobijanja presuda u sporovima male vrijednosti zbog relativno bitnih povreda određaba parničnog postupka nije hermetično. Naime, budući da se one mogu pobijati i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, time što će se pobijati zbog toga razloga, moći će se (posredno) pobijati i zbog onih povreda postupka koje su *in concreto* dovele ili mogle dovesti do nezakonite odluke, dakle zbog relativno bitnih povreda koje su rezultirale pogrešnom primjenom materijalnog prava.

Presuda na temelju priznanja (331.) i presuda na temelju odricanja (331.a) u sporovima male vrijednosti ne bi se, jednako kao ni u redovnom postupku, mogle pobijati zbog pogrešne primjene materijalnoga prava (*arg. ex* 353/3.). One se svakako ne bi mogle pobijati ni zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, a ni zbog tzv. relativno bitnih povreda određaba parničnoga postupka (*arg. ex*: 353/3.; 467/1.). Mogle bi se pobijati zbog onih apsolutno bitnih povreda određaba parničnog postupka zbog kojih je dopuštena žalba protiv kontradiktorne presude (467/1.) te zbog mana volje (*arg. ex* 353/3., 457.). Kada se pobijaju zbog mana volje, u žalbi se mogu iznijeti i nove činjenice te predložiti novi dokazi koji se tiču tih mana u volji (353/4., 457.).

Presuda zbog izostanka (332.) i presuda zbog ogluhe (331.b) ne bi se mogle pobijati zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (*arg. ex*: 353/2.; 467/1.), a ni zbog, tzv. relativno bitnih povreda određaba parničnoga postupka (354/1.) koje bi dobivale to svojstvo zato što su *in concreto* dovele do pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (*arg. ex* 467/1.). Mogle bi se pobijati zbog apsolutno bitnih povreda određaba parničnoga postupka zbog kojih se može pobijati i kontradiktorna presuda te zbog pogrešne primjene materijalnoga prava (467/1.), ali (posredno) i zbog onih relativno bitnih povreda koje su dovele do pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda bez održavanja rasprave (332.a) mogla bi se pobijati iz istih razloga, kao i kontradiktorna presuda.

U postupku u sporovima male vrijednosti posebna žalba protiv rješenja kojim se postupak završava (462.) može se izjaviti samo zbog razloga zbog kojih se tim pravnim lijekom može pobijati i kontradiktorna presuda (467/1.).

Okolnost da je prvostupanjski sud propustio primijeniti pravila o postupku u sporovima male vrijednosti nije bitna povreda određaba parničnog postupka,²⁸ svakako uz pretpostavku da je umjesto toga spor riješio po pravilima o redovnom postupku koji pruža mnogo višu razinu procesnih garancija od sumarnijeg postupka u sporovima male vrijednosti.

U povodu žalbe zabranjeno je po službenoj dužnosti razmatrati pravilnost utvrđenja činjeničnog stanja (355., 370., 467/2.). Zapravo odredba članka 467.

²⁸ VSH: Rev-1276/91 – IO 1994-302.

stavka 2. ZPP aludira na odredbu članka 370. stavka 2. ZPP, koja je bila na snazi do Novele 2003. i koja je predviđala mogućnost da drugostupanjski sud u povodu žalbe *ex officio* ukine pobijanu presudu ako posumnja da je utemeljena na pravilno utvrđenom činjeničnom stanju. Po novome se, međutim, isključenje primjene odredbe članka 370. ZPP treba shvatiti u smislu da se u postupku u povodu žalbe činjenična pitanja ne mogu ni u povodu prijedloga stranaka, a niti po službenoj dužnosti otvarati.

8.4. Žalbeni postupak i ovlasti drugostupanjskog suda

O žalbi protiv presude u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskoga suda (467/6.).

Budući da glede toga nije ništa posebno propisano za sporove male vrijednosti, opća pravila o žalbenom postupku i o ovlastima drugostupanjskog suda trebalo bi primijeniti i u tim sporovima. Čini se, međutim, da u tim sporovima ne bi bilo mjesta primjeni odredaba, koje su unijete u Zakon Novelom 2008., po kojima je drugostupanjski sud ovlašten preinačiti prvostupanjsku presudu ako sam provede raspravu radi utvrđivanja činjeničnog stanja, raspravu na kojoj je radi utvrđivanja činjenica koje je, već utvrđivao prvostupanjski sud ovlašten ponovno izvoditi dokaze koje je izvodio prvostupanjski sud (373.b, 373.c). Naime, budući da se presuda u sporovima male vrijednosti ne može pobijati zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, drugostupanjski sud ne bi ni mogao doći u prigodu da radi pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja iznova utvrđuje činjenice koje je, već utvrđivao prvostupanjski sud iznova izvodeći dokaze koje je taj sud izvodio.

Drugostupanjski bi sud, međutim, čini se, bio ovlašten odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu ili preinačiti prvostupanjsku presudu ako prema stanju spisa nađe da bitne činjenice među strankama nisu sporne, odnosno da ih je moguće utvrditi i na temelju isprava i posredno izvedenih dokaza koji se nalaze u spisu, neovisno o tome je li prvostupanjski sud prigodom donošenja svoje odluke uzeo u obzir i te isprave, odnosno posredno izvedene dokaze (373.a/1.), čak i ako nađe da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka zato što presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati (354/2.11.), (373.a). On bi, ipak, takvu odluku mogao donijeti, prvo, ako bi ispitujući pobijanu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava došao do zaključka da treba, na izloženi način i uz navedena ograničenja – drukčije utvrditi činjenično stanje, svakako vodeći računa o zabrani reformacije *in peius* (374.), drugo, i ako bi našao da prvostupanjska presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati. Time bi pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje posredno moglo biti uzeto u obzir kao (oficijelni) razlog za žalbu i u sporovima male vrijednosti. U svakom slučaju, da bi drugostupanjski sud smio donijeti odbijajuću ili preinačujuću odluku, dakle uzimajući u obzir i činjenice, odnosno dokaze koje prvostupanjski sud nije uzeo u obzir prigodom donošenja svoje odluke, strankama je moralo biti omogućeno da se o tim

činjenicama, odnosno dokazima i rezultatima njihova izvođenja izjasne tijekom prvostupanjskog postupka (*arg. ex 7/3.*, 354/2.6.).

8.5. Postupak nakon ukidanja pobijane odluke

Treba uzeti da bi se u slučaju ukidanja prvostupanjske presude i vraćanja predmeta prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje u postupku pred tim sudom mogle ponovno iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi. Nakon ukidanja prvostupanjske presude trebalo bi iznova provesti prethodni postupak i obvezatno održati pripremno ročište (461.f).

9. Revizija

Nakon Novele 2008. protiv odluke drugostupanjskog suda dopuštena je samo, tzv. izvanredna revizija (382/2.) (467/7.). Dakle, samo revizija koja je dopuštena kada odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

Treba žaliti što je postupak u povodu te izvanredne revizije u sporovima male vrijednosti u svemu jednak kao i u ostalim sporovima. Trebalo je, naime slijedeći redukciju u sastavu žalbenog suda kad odlučuje o žalbi protiv prvostupanjske presude (v. *supra ad*) možda predvidjeti da o njezinoj dopustivosti odlučuje sudac pojedinac revizijskog suda, a meritorno vijeće trojice. Valja se nadati da će se prigodom koje od narednih novela ZPP-a to izrijeком predvidjeti.

Redovna revizija (382/1.) ne bi bila dopuštena ni u slučajevima u kojima bi drugostupanjski sud *ex officio* uzeo u obzir činjenice i dokaze koje prvostupanjski sud nije uzeo u obzir prigodom donošenja svoje odluke (373.a, 382/1.3.; v. *supra ad* 5.19.).

10. Pravomoćnost

Opća pravila o pravomoćnosti sudskih odluka u parničnom postupku, u nedostatku posebnih odredaba o tome, mjerodavna su i u sporovima male vrijednosti. Ipak, ograničenje mogućnosti iznošenja novota u postupku u sporovima male vrijednosti do zaključenja prethodnog postupka nameće potrebu da se bitno drukčije odredi moment na koji se odnosi pravomoćnost presude donesene u tim sporovima.²⁹ Taj se moment, naime mora zbog tog ograničenja pomaknuti unaprijed s momenta zaključenja glavne rasprave (koji je, u pravilu, mjerodavan u redovnom postupku³⁰ i koji je sve do Novele 2008. bio mjerodavan

²⁹ O momentu na koji se odnosi pravomoćnost sudske odluke u redovnom postupku usp. TRIVA-DIKA, *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izd., 2004., (GPPP) 656., 657.

³⁰ O momentu na koji se odnosi pravomoćnost sudske odluke u redovnom postupku usp. TRIVA-DIKA, GPPP, 656., 657.

i u postupku u sporovima male vrijednosti) na moment zaključenja prethodnog postupka. Prvostupanjski sud, budući da stranke mogu tijekom postupka iznositi samo činjenice koje su nastale do toga momenta – može samo do tada pratiti razvitak odnosa među njima. Stoga taj sud svoju odluku može utemeljiti samo na činjeničnom stanju koje je nastalo do tog momenta, on sudi s obzirom na taj moment. U prilog takvog rješenja govore i odredbe o ponavljanju postupka te o isticanju opozicijskih razloga u žalbi protiv rješenja o ovrsi izdanog na temelju odluke donesene u sporovima male vrijednosti (v. *infra ad* 5.22.).

11. Ponavljanje postupka i opozicijska žalba (tužba)

Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti i ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost upotrijebiti nove dokaze na temelju kojih je za nju mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice i dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku (421/1.10.). Nove činjenice na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka u postupku u sporovima male vrijednosti, da su bile upotrijebljene prije pravomoćnosti odluke u povodu koje se traži ponavljanje, mogu biti samo činjenice koje su nastale do zaključenja prethodnog postupka jer se u postupku u sporovima male vrijednosti mogu iznijeti samo činjenice koje su nastale do toga momenta (*arg. ex* 461.a, 461.g/1.). Uz uvjet da ih podnositelj prijedloga bez svoje krivnje nije mogao iznijeti do toga momenta (*arg. ex* 421/1.10., 422/2.) (*nova reperta*). Po tome bi se ponavljanje postupka zbog novih činjenica razlikovalo od ponavljanja postupka u redovnom parničnom postupku tijekom kojega se nove činjenice mogu iznositi sve do zaključenja glavne rasprave (299.). Kad su u pitanju dokazi zbog kojih se traži ponavljanje postupka, ne bi bilo važno kad su nastali, već odnose li se na činjenice koje su nastale do zaključenja prethodnog postupka.³¹

Zbog činjenica koje bi nastale nakon zaključenja prethodnog postupka, tuženik bi mogao u žalbi protiv rješenja o ovrsi određene na temelju odluke donesene u postupku u sporovima male vrijednosti istaknuti, tzv. opozicijske prigovore (46/1.9., 10. OZ),³² odnosno pokrenuti opozicijsku parnicu (48., 51. OZ). To određeno proizlazi iz odredbe po kojoj se protiv rješenja o ovrsi može izjaviti žalba ako je tražbina radi ostvarenja, zbog koje je ovrha zatražena, prestala na temelju činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka (46/1.9. OZ), odnosno ako je ispunjenje te tražbine, makar i na određeno vrijeme, odgođeno, zabranjeno, izmijenjeno ili na drugi način onemogućeno zbog činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojega potječe odluka (46/1.10. OZ).

³¹ Usp. TRIVA-DIKA, GPPP, 746. U tom smislu i VRH: Rev-2819/90 – PSP 53/153.

³² OZ: Ovršni zakon, NN 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., ako do nje dođe 151/04., 88/05., 121/05., 67/08.).

Dakle, moment zaključenja prethodnog postupka, kao moment do kojega se tijekom postupka u sporovima male vrijednosti mogu iznijeti nove činjenice i stoga kao moment na koji se odnosi pravomoćnost sudske odluke u tom postupku razgraničavao bi činjenice na kojima bi se mogao utemeljiti prijedlog za ponavljanje postupka (nove činjenice u subjektivnom smislu, *nova reperta*) od novih činjenica na kojima bi se mogli utemeljiti opozicijski prigovori u ovršnom postupku, odnosno u opozicijskoj tužbi (nove činjenice u objektivnom smislu, *nova producta*).³³

12. Ovršnost odluka u sporovima male vrijednosti

U pogledu ovršnosti odluka donesenih u sporovima male vrijednosti u osnovi vrijede opća pravila, one redovito postaju ovršne kad steknu svojstvo pravomoćnosti (*arg. ex 23. OZ*). Ipak ima više iznimaka od toga pravila. Jedna se od njih tiče, tzv. malih sporova male vrijednosti. Naime, prvostupanjska sudska odluka, kojom se fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 1.000,00 kn, odnosno kojom se fizičkoj osobi, koja obavlja takvu djelatnost u pravnoj stvari u vezi s tom djelatnošću ili pravnoj osobi, nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 5.000,00 kn – postaje ovršna u roku od osam dana od dana dostave osobi kojoj je naložena isplata. Žalba protiv takve odluke ne odgađa ovrhu (23.a OZ).

Iznimka postoji i u radnim sporovima male vrijednosti (*arg. ex 459., v. supra ad 3.*). U radnim sporovima, naime sud može iz važnih razloga odlučiti da žalba ne zadržava ovrhu (437/2.), pa tako i u radnim sporovima male vrijednosti, svakako ako nemaju značenje “malih sporova male vrijednosti”, u kojima ovršnost prvostupanjskih odluka nastupa *ex lege* istekom paricijskog roka (*v. supra*).

13. Prijelazni režim

Novela 2008. bila je opterećena “teškim greškama” u uređenju prijelaznog režima. U tom pogledu ona se može smatrati jednim od najlošijih nomotehničkih uradaka u hrvatskoj zakonodavnoj povijesti. Ipak, problemi izazvani tim uređenjem, barem kad su u pitanju sporovi male vrijednosti, uglavnom su sanirani Ispravkom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. (NN 123/08.).

Ovdje će biti izložen samo prijelazni režim novelirane procedure u sporovima male vrijednosti nakon tog ispravka.

Temeljno je pravilo prijelaznog režima inauguriranog ispravljenom Novelom 2008. da se novo uređenje postupka u sporovima male vrijednosti primjenjuje samo na postupke koji su pokrenuti nakon 1. listopada 2008., dakle nakon stupanja na snagu Novele 2008. (*arg. ex 52/1., 52/2., 53. ispr. Novele 2008.*).

³³ O tome usp. pobježe DIKA, *Gradansko ovršno pravo*, I., 2007., 328.

Budući da za odredbu članka 45. Novele 2008., kojom je ukinuta odredba članka 466. stavka 2. ZPP po kojoj se prijepis presude uvijek dostavljao stranci, koja nije bila prisutna objavi, a stranci koja je bila prisutna objavi samo na njezin zahtjev te po kojoj je taj zahtjev stranka mogla postaviti najkasnije na ročištu na kojem se presuda objavila, nije predviđen, čak ni prema ispravljenoj verziji prijelaznih odredaba Novele 2008., poseban prijelazni režim (*arg. ex 52., 53. ZIDZPP 08.*). Novo se zakonodavno stanje njome inaugurirano počelo primjenjivati u svim sporovima male vrijednosti (dakle i u onima pokrenutim prije Novele 2008.) danom stupanja na snagu te novele, dakle 1. listopada 2008. Posljedica je te intervencije da se po novome u svim sporovima male vrijednosti presuda dostavlja svim strankama po općim pravilima, dakle neovisno o tomu jesu li bile ili nisu na ročištu na kojemu je objavljena i jesu li to zatražile ili nisu.

Odredbom je članka 46. ZIDZPP 08. prijašnja odredba članka 467. stavka 7. ZPP, koja je isključivala mogućnost izjavljivanja bilo kakve revizije u sporovima male vrijednosti, zamijenjena novom po kojoj je protiv odluke drugostupanjskog suda u postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena samo, tzv. izvanredna revizija (382. st. 2.). Ta se novo otvorena mogućnost izjavljivanja revizije sporovima male vrijednosti primjenjuje od 1. listopada 2008., ali samo u sporovima male vrijednosti u kojima do toga dana nije donesena drugostupanjska presuda (52/4., 53. ZIDZPP 08.). *A contrario*, u postupcima u kojima je do toga dana donesena drugostupanjska presuda vrijedio bi stari režim po kojemu revizija nije bila dopuštena (prij. 467/7.).

14. Europski postupak u sporovima male vrijednosti i novelirani hrvatski malični postupak

Odredbom članka 49. ZIDZPP 08. unesena je u Zakon glava trideset treća (507.a-507.ž) o posebnim odredbama o ostvarivanju pravosudne suradnje u Europskoj uniji. U sklopu tih odredaba unijete su u Zakon i posebne odredbe o postupku za sporove male vrijednosti prema Uredbi (EZ) br. 861/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (u daljnjem tekstu: Uredba, UR). Te će odredbe stupiti na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju (53. ZIDZPP 08.). Anticipiranim unošenjem tih odredaba u Zakon Republika Hrvatska se pripremila za izravnu primjenu navedene uredbe nakon što postane punopravnom članicom Europske unije.

Odredbes o europskom postupku za sporove male vrijednosti imaju značenje usuglašene pravne matrice o organizaciji i provedbi tih postupaka u sporovima s interunijskim obilježjem. Riječ je o odredbama koje će se neposredno primjenjivati u takvim sporovima, za rješavanje kojih je predviđen pojednostavljen i funkcionaliziran kognicijski (parnični) postupak, ali i postupak priznanja i ovrhe u tom postupku donesenih odluka. Te su odredbe zanimljive radi eventualne komparacije s rješenjima koja su za rješavanje sporova male vrijednosti prihvaćena u internom hrvatskom zakonodavstvu.

Budući da se postupak uređen Uredbom primjenjuje u prekograničnim (uz značajne iznimke) građanskim i trgovačkim stvarima, bez obzira na vrstu suda, kada vrijednost tužbe, u trenutku kad je ona zaprimljena kod nadležnog suda, bez kamata, troškova i izdataka ne prelazi 2 000 EUR (2. UR), pri čemu se prekograničnim predmetom smatra onaj u kojem barem jedna stranka ima svoje prebivalište ili redovno boravište u drugoj državi članici od one u kojoj se nalazi sud koji vodi postupak (3/1. UR),³⁴ Uredbom se ne dira mjerodavnost unutarnjeg uređenja pojedinih država članica za slučajeve na koje se ne primjenjuje. Štoviše, ako Uredbom nije drukčije određeno, za europski je postupak za sporove male vrijednosti mjerodavno procesno pravo države članice u kojoj se postupak vodi (19. UR).

Uspoređujući hrvatsko uređenje postupka u sporovima male vrijednosti s onim prema Uredbi, čini se da bi *de lege ferenda* valjalo razmisliti o tomu da se dopusti dokazivanje (ovjerovljenim) pisanim izjavama svjedoka, odnosno samih stranaka te da se vještačenje pretežno obavlja u pisanom obliku (*arg. ex* 9/1.2. UR). U perspektivi bi trebalo dopustiti i izvođenje dokaza video konferencijom ili nekim drugim sredstvom komunikacijske tehnologije, ako sud raspoláže odgovarajućim tehničkim sredstvima (*arg. ex* 9/1.3. UR). Ne bi nikako trebalo uvesti obvezatno odvjetničko zastupanje (*arg. ex* 10. UR). Trebalo bi razmotriti i mogućnost uvođenja odgovarajućih obrazaca za pokretanje maličnih sporova te povezano s time i organizaciju odgovarajuće pomoći strankama u njihovu ispunjavanju (*arg. ex* 10. UR). U perspektivi bi valjalo razmisliti i o proširenju pravila o nesuspendivnosti žalbe u svim sporovima male vrijednosti, a ne samo u tzv. malim sporovima male vrijednosti (*arg. ex* 15/1. UR; v. *supra ad* 12.).

15. Završne napomene

Novelom 2008. izmijenjena procedura u sporovima male vrijednosti može se u osnovi smatrati uspješnom, barem u smislu da će pridonijeti općoj funkcionalizaciji, pojednostavljenju i ubrzanju postupka u tim sporovima. Ključne se izmjene tiču ograničenja mogućnosti iznošenja novota tijekom prvostupanjskog postupka te razdvajanja toga postupka na dvije posebne funkcionalne cjeline. U tom smislu, ako se te inovacije potvrde u praksi, mogle bi eventualno poslužiti kao temelj za njihovu generalizaciju i na ostale vrste postupka, u prvom redu na postupak pred trgovačkim sudovima, ali i na redovni postupak.

Treba uzeti da se i uvođenjem tzv. izvanredne revizije povećala opća razina pravne sigurnosti u maličnom segmentu sudovanja.

De lege ferenda, trebalo bi razmotriti i mogućnost preuzimanja rješenja u pogledu organizacije prvostupanjskog alimentacijskog postupka i u sporovima male vrijednosti.

³⁴ Prebivalište se određuje u skladu s člancima 59. i 60. Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 44/2001. od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (3/2. UR). Trenutak koji je relevantan za ocjenu radi li se o prekograničnom predmetu ili ne, je trenutak u kojem je nadležni sud zaprimio obrazac tužbe (3/3. UR).

Čini se opravdanim dopustiti strankama i da ugovore mjerodavnost procedure predviđene za sporove male vrijednosti i u drugim svojim sporovima (uvođenje mogućnosti ugovornog određivanja vrste procedure), barem u određenim vrstama sporova, odnosno u sporovima između određenih subjekata.

Sve bi naznačene inovacije, svakako, imale smisla samo ako se potvrde u praksi.

Summary

THE AMENDED PROCEEDING APPLICABLE TO DISPUTES OF A PETTY VALUE

The Law on Amendments and Supplements to the Law on Civil Procedure from 2008 (the Amendments) has radically reformed the proceeding applicable to petty value disputes. The amendments, first of all, concern a division of the first instance proceeding into two basic stages – on so called preliminary proceeding and trial stage. They also refer to prescribing of mandatory holding of the first hearing, which, as a rule, has a function of preliminary hearing. Described amendments are accompanied by a limited possibility to carry out execution of novelties as well as by modification of a dispute matter and making decisions before the conclusion of preliminary proceeding. For the first time the amendments allow filing a request for revision on points of law in proceedings in which a dispute matter is of a petty value. Nevertheless, a party may file a request only for so called exceptional revision, a legal means which is necessary to secure uniform application of laws and equality of citizens in these proceedings. In the article an effort is given to systematically present new regulations on petty value proceedings paying a special attention to sources of legal basis of the institute, definition of the notion of such proceedings, ascertainment of their adequacy, analysis of the structure and organisation of preliminary proceeding and proceeding at the trial stage, specificity of appeal and newly introduced revision on points of law, renewed proceedings as well as execution of decisions taken in these proceedings. A significant attention is given to implications which newly introduced limitation of possibilities to present novelties has for determination of a moment which is relevant for a court decision to become final. In conclusion, efforts are taken to compare the reformed regulations on malicious procedure with the regulations on so called European proceeding in petty value disputes according to the Regulation (EC) no. 861/2007 of the European Parliament and Council on 11th of July, 2007. The comparison is a basis for drawing a lesson for possible interventions de lege ferenda.

Key words: *proceeding applicable to disputes of a petty value, preliminary proceeding, trial.*

Riassunto

**LE MODIFICHE AL PROCEDIMENTO NELLE LITI DI
MODICO VALORE**

Con la legge di modifica ed integrazione della legge sul procedimento contenzioso del 2008 (Novelle) è stato radicalmente riformato il procedimento nelle liti di modico valore. Le modifiche riguardano innanzitutto la separazione del procedimento di primo grado in due fondamentali fasi, ovvero nel c.d. procedimento preliminare e nel procedimento del dibattimento principale; le modifiche concernono, poi, anche la disciplina della fissazione di una prima udienza, la quale funge da udienza preparatoria. Dette modifiche prevedono anche la limitazione della possibilità di portare fatti nuovi, di modificazioni dell'oggetto del contenzioso e di decisioni fino all'udienza preparatoria. Con la novella, per la prima volta, nei procedimenti di modico valore sono concesse dichiarazioni di revisione; invero, il riferimento è soltanto alla c.d. revisione straordinaria, quale strumento legale necessario per assicurare l'applicazione univoca del diritto e l'uguaglianza dei cittadini in queste liti. Nel contributo si cerca di esporre in modo sistematico la nuova regolazione del procedimento nelle liti di modico valore, esaminando in particolare modo le fonti giuridiche delle basi dell'istituto, stabilendo la nozione di queste liti, accertando le sue caratteristiche, analizzando la struttura e l'organizzazione del procedimento preliminare e di quello dibattimentale, soppesando le peculiarità dell'appello e della neo-introdotta revisione, come pure la ripetizione del procedimento e l'esecutorietà delle decisioni prese in questo procedimento. Particolare attenzione, altresì, viene dedicata alle conseguenze, che la neo-introdotta limitazione delle possibilità di portare fatti nuovi ha ai fini della fissazione del momento in cui la sentenza passa in giudicato. Da ultimo, si tenta sommariamente di comparare la disciplina riformata delle liti di modico valore con la disciplina della c.d. procedimento europeo nei contenziosi di contenuto valore secondo il Regolamento (CE) n. 861/2007 del Parlamento europeo e del Consiglio del 11 luglio 2007 e, alla luce di tale comparazione, di suggerire possibili interventi *de lege ferenda*.

Parole chiave: *procedimento nelle liti di modico valore, procedimento preliminare, dibattimento principale.*